

Postadresse:	Postboks 9354 Grønland N-0135 Oslo
Kontoradresse:	Hollendergata 5, Oslo
Telefon:	22054870
E-post:	post@lakseelver.no
Org nr:	971281693
Bankkonto:	8101 05 37886
Nettside:	https://lakseelver.no/

Nærings- og fiskeridepartementet
Levert elektronisk til postmottak@nfd.dep.no

deres ref;

vår ref; 37-22

Oslo; 01.09.2022

Innspill til stortingsmelding om dyrevelferd

Norske Lakseelver organiserer 115 lokale forvaltningslag fra nord til sør i landet, og har en sentral rolle i forvaltningen av de anadrome laksefiskene. Rollen er forankret i lakse- og innlandsfiskeloven med forskrifter.

De anadrome laksefiskene laks (*Salmo salar*), sjøørret (*Salmo trutta*) og sjørøye (*Salvelinus alpinus*) er utsatt for en rekke trusler som påvirker velferden til disse artene, både i sjø og ferskvann.

I dyrevelferdsloven §3, heter det at «Dyr skal behandles godt og beskyttes mot fare og unødige påkjenninger og belastninger». Norske Lakseelver ønsker å gi innspill til temaer som vi mener berører velferden til vill anadrom laksefisk, og som er relevante å inkludere i en ny stortingsmelding om dyrevelferd.

Oppsummert

1. En bærekraftig forvaltning av anadrom laksefisk forutsetter muligheten til å kunne drive rettet fangst og dermed også kunne gjenutsette enkeltindivider av laks, sjøørret og sjørøye.
2. Den nye dyrevelferdsmeldingen må sikre villfisk bedre beskyttelse fra det store og økende smittepresset fra oppdrettsfisk. Med dagens kunnskap om påvirkning fra oppdrett på villfisk, er det naturlig med strengere krav til utslipp av patogener fra fiskeoppdrett. Akseptert lakselusindusert dødelighet i trafikklyssystemet på inntil 30% av vill laksesmolt er ikke forenelig med god dyrevelferd og §3 i dyrevelferdsloven.
3. Aksept for vannkraftreguleringer uten minstevannføring, hvor fisken fanges og dør når vannføringen strupes, er ikke forenelig med god dyrevelferd og §3 i dyrevelferdsloven. Det samme gjelder for effektkjøring av kraftverk, hvor vannstanden senkes så raskt at fisk strandes og dør. Dyrevelferdsmeldingen må også sørge for at menneskeskapte vandringshindre og blokkering av nedvandringmuligheter ikke tvinger fisk til å svømme i døden gjennom kraftturbiner, eller at de klemmes til døde mot varegrinder.

Status for villaksen

Utviklingen til bestander av atlantisk villaks har vist en kraftig nedadgående trend over lang tid med 51 % redusert tilbakevandring i perioden 1983-2019 ([VRL-Rapport nr. 16](#)).

Høsten 2021 ble laksen tatt inn på Rødlista for arter, med vurderingen «nært truet (NT)». Denne avgjørelsen er basert på en samlet vurdering for alle bestander av atlantisk laks som gyter i om lag 450 norske vassdrag. Vurderingen av laks som en nært truet art, gjenspeiles i kritisk lave bestander i enkelte elver der gytebestandsmålet ikke nås, og der flere bestander ikke har et høstbart overskudd i henhold til målet i kvalitetsnormen for villaks (FOR-2013-09-20-1109). I de nye fiskereglene som trådte i kraft fra 2021 er et stort antall anadrome elver stengt for fiske etter én eller flere arter som lever i elva. Som et tiltak for å beskytte svake og sårbare bestander er også fiske etter laks i sjøen stengt i de fleste områder langs norskekysten.

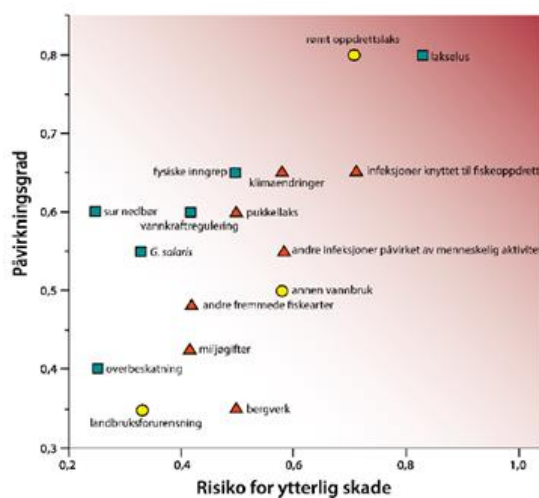
1) Forvaltning av anadrom laksefisk

Laksefiske i elv reguleres av Miljødirektoratet i samråd med de lokale forvaltningslagene. Etter lovendring i 2013, er alle grunneiere i elver med et gytebestandsmål over 100 kilo, pålagt å være med i et felles forvaltningslag for elva. Disse lagene utarbeider fiskereglene som skal bidra til å oppnå det biologiske styringsmålet for elva. Ytre rammer som fisketid og kvoter settes av Miljødirektoratet. Forvaltningslagene kan imidlertid innføre strengere reguleringer om de ser at dette er nødvendig.

Det biologiske styringsmålet i en elv er gitt av gytebestandsmålet, som er definert som et visst antall kilo gytende hunnlaks som står tilbake på elva etter endt fiskesesong. Forvaltningslagenes hovedoppgave er å sørge for at dette målet oppfylles.

Gytebestandsmålet vurderes av Vitenskapelig råd for lakseforvaltning (VRL) til å være nådd eller sannsynligvis nådd for 92 % av bestandene ([VRL-Rapport nr. 16](#)). Overskuddet av fisk, utover gytebestandsmålet, representerer elvas høstbare overskudd.

I VRLs vurdering av bestandstrusler for villaksen nevnes overbeskatning som en av påvirkningsfaktorene. Overbeskatning er imidlertid vurdert til å være blant de laveste rangerte, og har liten risiko for å gjøre ytterligere skade på bestander av laks (figur 1). Dette skyldes i stor grad et regulert fiske gjennom en faglig forankret forvaltning av laksebestandene i norske vassdrag, der mulighet for gjenutsetting av enkeltindivider er et viktig verktøy.

Figur 1. Vurdering av påvirkningsfaktorer og bestandstrusler for norske laksebestander. Bakgrunnsfargen illustrerer alvorlighetsgrad (mørk farge mest alvorlig). Fargene på punktene symboliserer god kunnskap og lav usikkerhet om utvikling (grønn), moderat kunnskap og moderat usikkerhet om utvikling (gul), og dårlig kunnskap og stor usikkerhet om utvikling (rød). Kilde: [VRL-Rapport nr. 16](#)

Norske Lakseelver mener det er grunnleggende at fiske etter laks og andre anadrome arter er regelstyrt og biologisk begrunnet, og ikke intensjonsstyrt (basert på hva fiskerens hensikt med fisket er).

For å kunne høste av et overskudd, er fiskereglene i de aller fleste elver innrettet slik at det er personlige kvoter for den enkelte fisker. Det er også et lovpålagt minstemål for de anadrome artene i elv og sjø. I mange elver er det også regler for hvilke kjønn av fisken som kan høstes (gjerne varierende gjennom sesong) og regler om at man ikke skal høste hunfisk over en viss størrelse. Bakgrunnen for den siste regelen, er at stor hunfisk er mer produktiv med hensyn på antall rogn per kilo kroppsvekt. Regelverket kan sammenlignes med den rettede avskytingen som regulerer storviltjakt i Norge. Forskjellen er selvsagt at der man i storviltjakt vet hvilket dyr man skyter på, vet man ikke i en elv eller i sjøen hvilken fisk som vil ta agnet. Det kan være en fisk under minstemål, vinterstøing, en art som er fredet (f.eks. er sjøørret fredet i mange elver hvor laksefisket er åpent, eller omvendt), eller det kan være en kombinasjon av kjønn/størrelse som er viktig for å oppnå det biologiske forvaltningsmålet. I likhet med annet fiske, hvor de enkelte arters minste-/maks mål og eventuelle fredning (f.eks. er torsken i Oslofjorden fredet, mens fisket etter andre arter er tillatt) er regulert gjennom [Høstingsforskriften](#), må fisket etter anadrom laksefisk ha en lignende tilnærming.

Det finnes mange lakseelver der bestanden kun tåler et begrenset og kontrollert uttak av laks, og der gjenutsetting av enkeltfisk brukes som et viktig verktøy i bærekraftig forvaltning av bestanden. Uten mulighet til gjenutsetting, vil denne type elver bli stengt for alt fiske, og man vill miste verdifulle data og informasjon om bestandene. Det følger flere ulemper med en beslutning om å stenge vassdraget for alt fiske. All aktivitet rundt fisket, som oppsyn med ulovlig fiske, varsling om rømt oppdrettslaks i elva og annet, vil opphøre i elver som er stengt for fiske.

Å kunne beholde en regelstyrt forvaltning, hvor man kan gjenutsette fisk i enkelte kategorier, anses derfor som helt nødvendig for å sikre en bærekraftig forvaltning av vill laksefisk. I de tilfeller der bestandssituasjonen derimot er slik at det overhodet ikke er rom for høsting, mener Norske Lakseelver at elva ikke skal åpnes for fiske.

Rettet fiske og rett utført gjenutsetting er framtidsrettet, i tråd med fiskeforvaltningspraksis i de fleste land vi sammenligner oss med. Dette er en praksis som allerede er meget godt etablert i mange former for fiske, og i fiske etter flere ulike arter i Norge. Praksisen skyldes i stor grad lovpålagt gjenutsetting av fisk under minstemål/størstemål. Myndigheter, rettighetshavere og frivillige organisasjoner bør samarbeide enda bedre for å veilede og informere om beste praksis.

Gjenutsetting har vært en del av det å fiske med stang og snøre i lang tid, og det pågår jevnlig diskusjoner om temaet, både mellom fiskere og mellom fiskere og de som ikke fisker. Mange av diskusjonene er preget av følelser, og påstandene er ikke alltid forankret i faktakunnskap fra vitenskapelige studier. Norske Lakseelver ønsker å fremheve viktige fakta og kunnskap som er forankret i forskning, samt noen punkter som viser dagens praksis med gjenutsetting som verktøy i forvaltning av vill laksefisk:

- 93% av laksen som gjenutsettes overlever frem til gyting ([SalCare](#)). I gjennomsnitt blir 13% av fisken fanget på nytt, men her er det stor variasjon mellom elver og mellom år ([SalCare](#)). Med nåværende fangsttall fra norske elver, hvor det gjenutsettes om lag 25 000 individer årlig, dør ca 1750 individer, mens ca 3000 laks (gjennomsnitt) fanges på nytt.
- Det finnes mye og god informasjon om hvordan fisk skal behandles før og under gjenutsetting. Riktig håndtering (ikke ta fisken ut av vannet, så lite håndtering som mulig, osv.) sikrer og ivaretar god fiskevelferd etter at fisken har havnet i håven.
- Fiske etter laksefisk foregår i de fleste norske elver fra 1. juni til og med 31. august. Fisketidene er spesielt tilpasset den enkelte elv med hensyn på når gytingen tar til. De fleste

laksebestander gyter fra oktober og utover senhøsten, avhengig av hvor i landet de befinner seg. Laksen har derfor god tid til å restituere eventuelle påkjenninger etter å ha blitt gjenutsatt, og de etablerer seg på gyteplassene etter at fiskesesongen er avsluttet. Vi er ikke kjent med forskning som viser at gjenutsatt laks eller sjøørret har dårligere gytesuksess enn individer som ikke har vært gjenutsatt.

- Gjenutsetting er et de facto praktiserende prinsipp i de aller fleste lakseelvne.
- Gjenutsetting øker muligheten for at flere kan fiske, og vil øke engasjementet i vassdraget.

2) Parasitter og smittsomme sykdommer fra oppdrettslaks

Villfisk utsettes for et uakseptabelt stort og unaturlig smittepress fra virus, bakterier og parasitter fra oppdrettsfisk. Dette skyldes den dominerende driftsformen inne fiskeoppdrett med åpne merder, der patogener oppformerer i svært høye konsentrasjoner på flere millioner oppdrettsfisk innenfor et lite, avgrenset område (oppdrettsmerder). Oppdrettsindustrien påfører derfor villfisken en belastning som gir dårlig dyrevelferd. Der oppdrettslaksen er beskyttet mot å utvikle sykdom gjennom vaksiner, svømmer villfisken i samme områder uten noen form for ekstra beskyttelse mot oppkonsentrerte mengder av virus og bakterier fra oppdrettslaks. Oppdrettslaksen beskyttes mot lakselus gjennom behandlinger, mens vill laksefisk dør en pinefull død som følge av smitte fra lakseluslarver som produseres av lus på oppdrettslaksen. Påvirkningen er menneskeskapt, og godt dokumentert (se f.eks. [Vurdering av lakselusindustert villfiskdødelighet](#), [Fiskehelse rapporten 2021](#) og [VRL-Rapport nr. 16](#)). Norske myndigheter støtter også opp om dårlig dyrevelferd gjennom trafikklysordningen der inntil 30% dødelighet på vill laksesmolt er en akseptert dødelighetsgrense. Dagens oppdrettsindustri bryter derfor med dyrevelferdslovens §3, der det heter at «*Dyr skal behandles godt og beskyttes mot fare og unødige påkjenninger og belastninger (vår utheving)*». Norske Lakseelver ber om at en ny dyrevelferdsmelding adresserer disse utfordringene, og at den bidrar som et incentiv for oppdrett av fisk i mer bærekraftige produksjonsformer. Det vil si å redusere antallet oppdrettsfisk i åpne merder, der det er fri flyt av patogener, og legge til rette for produksjonsformer som beskytter både oppdrettsfisk og villfisk mot de største velferdsmessige utfordringene. Forskning og praktisk uttesting i stor skala har vist at oppdrettslaks kan produseres i lukkede/semilukkede anlegg i sjø, helt uten utslipp av lakselusegg og/eller lakseluslarver ([Bærekraftig vekst med lukkede anlegg i sjø](#)). En eliminering av lakselusproblemet vil gi et enormt velferdsmessig løft for både oppdrettslaks og vill laksefisk. I tillegg vil det spare livet til ca. 40 millioner rensefisk hvert år.

3) Vannkraft, effektkjøring og nedvandring

Anadrom laksefisk og enkelte andre arter som f.eks. ål (*Anguilla anguilla*) og havniøye (*Petromyzon marinus*) har livssykluser der de vandrer mellom sjø og elv. En dyrevelferdsmelding må adressere de problemene som oppstår når vannveiene stenges eller reguleres på en slik måte at fisk dør gjennom tørrlegging, innfrysing eller i turbiner og på varegrinder.

Kunnskapen om effekten av hurtige vannstandsendringer nedenfor kraftverk med utløp til elv, er godt dokumentert. Detaljerte studier i [EnviPEAK](#) har gitt ny kunnskap om hvordan vannstands- og vannføringsendringer forplanter seg i elver nedstrøms kraftverk som regulerer produksjonen raskt. Tidligere studier fra [HydroCen](#) konkluderer også med at en vannstandsending hvor elva synker fortere enn 13 cm/time fører til stranding og påfølgende kvelning av fisk. Dette er forhold som kan konsesjonsreguleres, og en påpeking av disse forholdene i et dyrevelferdsperspektiv vil kunne bidra til økt fokus på nødvendigheten av å regulere nedstengingshastigheten.

Et annet dyrevelferdsmessig problem som er relatert til vannkraft, er mangel på nedvandringssløsninger ved kraftverk i elv. Om fisken ikke kan slippe seg trygt forbi kraftverket, vil den havne i turbinene der den blir kuttet opp, eller den kan bli klemt i hjel mot varegrinder, uten mulighet til å slippe unna. Dette gjelder både fisk som er ferdig gytt og skal vandre tilbake til havet (vinterstøing) og ungfisk (smolt) på vandring mot havet.

I vassdrag uten pålagt minstevannføring, finnes det flere eksempler på at fisk som har vandret opp i elva under perioder med høy vannføring, har blitt kvalt som følge av oksygenmangel i stillestående vann eller strandet ved kraftig nedregulering av vannføringen. Struping av vanntilførsel forekomme også på vinterstid, og da risikerer yngel og voksen laks som overvintret i elva etter gyting å fryse inne ([Krever handling for laksen som fryser fast i elva](#)). Slike hendelser kan best beskrives som dyretragedier. Det vil også bidra til å desimere den voksne andelen av bestanden, samt redusere produksjon av yngel i vassdraget. Elver som gjennom bærekraftig forvaltning oppnår gytebestandsmålet, står dermed i fare for ikke å oppnå full rekruttering.

Norske Lakseelver ber om at dyrevelferdsmeldingen adresserer disse problemstillingene.

Med vennlig hilsen

A handwritten signature in blue ink that reads "Torfinn Evensen". The signature is written in a cursive, flowing style.

Torfinn Evensen

Generalsekretær
Norske Lakseelver